

נועם המזמר

משרד המזמר של מנחם פריד
דביר מנחם פריד

ספר
נועם
המוסר

דברי חכמה ומוסר

עפ"י סדר

פרשיות התורה

והזמנים

מאת

מורינו ורבינו הגאון הצדיק

מחן רבינו נתן מאיר זוכטפויגל זצוקללה"ה

משגיח דבית מדרש גבוה, לייקוואוד

נכתב מפ"י השמועה

לייקוואוד, תשס"ב לפ"ק

נדפס מחדש תשפ"ג לפ"ק

אפשר להשיג הספר אצל

יוסף טייטלבוים

1375 Princeton Ave.

Lakewood N.J. 08701

Tel. (732) 367-0373

noamhamusar@gmail.com

בקשה: אם המצא תמצא איזו שגיאה

או הערה נא להודיע ע"פ כתובת הנ"ל

להשיג בא"י אצל:

בורשטין

סורוצקין 31

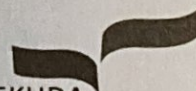
ירושלים

טל: 0583255062

כל הזכויות שמורות להמו"ל

PRINTED IN ISRAEL

NEKUDA

נקודה

הוצאה לאור

+97238060009
a80699@gmail.com

אקדמות מילין

"אודה ה' מאד בפי בתוך רבים אהללנו", שהחייני וקיימני והגיעני לזמן הזה להוציא לאור עולם פנינים מוועדי מורינו ורבינו הגאון הצדיק רבי נתן מאיר בן הגה"צ ר' משה יו"ט ווכטפויגעל זצוקללה"ה המשגיח רוחני דבית מדרש גבוה, לייקוואוד בארה"ב, אשר הרביץ תורה ויראה לאלפי תלמידיו למעלה מיובל שנים, ואשר לו חלק גדול בהקמת עולה של תורה בארה"ב ובהרבה מקומות ברחבי תבל לאחר החורבן. והנה אין בידי לכתוב הערכה על גדלותו של המשגיח הרב הדומה למלאך ה' צבא-ות, מה גם שדבריו הן הם ההערכה היותר טובה להעיד עליו, שהוא ודיבוריו חד הם, ומעולם לא דיבר אלא בדברים שהי' שייך להם בבחינת "מה הוא אומר". ובאמת בוועדים (שחלקם נדפסים כאן) דיבר באופן פתוח וגלוי יותר, ולפעמים אף גילה בהם מצפוני לבו, מה שלא היה רגיל לגלות בשיחותיו ברבים.

ויציין כי עפ"י רוב היה המשגיח מתחיל הוועד עם השאלה "וואס פרעגט איהר?" (מה אתם שואלים) וכפי דרישת התלמידים בשעת מעשה, כך הי' נקבע תוכן הוועד. ונאמר באופן לא רשמי, ולכן גם הירשה לעצמו לדבר הרבה פעמים בסגנון של מענין לענין באותו ענין¹.

וועדים אלו נלקטו מתוך שיחותיו לפני קבוצת תלמידי יוצאי ישיבת תורת חיים, דנווער קאלאראדא, במשך עשרים וחמש שנה החל מחודש אלול שנת תשל"א לפ"ק, ואפס קצהו נרשמו.

---

1. פעם אמר המשגיח ששח לו הגה"צ הר' שלמה וואלבה שליט"א שלהגיד שיחות בא לו בנקל, אבל לומר וועדים בא לו אחרי יגיעה רבה מפני שצריך שהדברים יהי' הולמים ליחידים אלו דווקא. והמשגיח אמר לו שאצלו הוא להפך, שלהגיד שיחות בא לו בקושי מכיון שבתוך הכלל יש הרבה סוגי בני" וצריך להגיד דברים לפי רוחו של כל או"א, אבל וועדים בא לו בנקל, שמשוחחים בהוועד על אותם הדברים שחברי הוועד רוצים לדבר.

והנני רואה כאן צורך לציין שלא היתה מטרת הוועדים של רבינו זצוק"ל לומר הערות והארות על הפרשה, הגם שזה לעצמו ג"כ דבר גדול הוא, אבל כוונת הוועדים היה להראות לתלמידים איך להוציא מהפרשה לימודי חכמה ומוסר המעמידים את האדם על חובתו בעולמו, הן בדעות והן במידות, הן בענינים שבין אדם למקום או בין אדם לחבירו, כולל עצות לעמוד בנסיונות החיים ואופני דרכי עבודה, להבין ולהשכיל הדרך ילכו בה, וכמו שהי' המשגיח זצ"ל מסיים בכל וועד בהלשון, "וואס קומט ארויס פון דעהס" (מה יוצא מכל זה). לכן קרינו שם הספר "נועם המוסר" על שם הפסוק "דרכיה דרכי נעים" שהוא ללמד לאדם לנוהג עצמו באופן שיאמרו עליו "כמה נעים דרכיו". עוד מרומז בתיבת "נועם" שמו של המשגיח זצ"ל.

וזאת למודעי, מכיון שהוועדים נכתבו מפני השמועה הרי בודאי לא ימלט שיפול טעות בהעברת הדברים באיזהו מקומן, ואפשר ג"כ שבכמה מקומות לא ירדתי לעומק דבריו של המשגיח ולא מסרתי הדברים כהוויתן. ואם ימצא הקורא שגיאה יתלה הטעות בי ולא בהמשגיח ח"ו. עוד לידע שכל הדברים, לדבות מן שנמצא בסוגריים או ברבועיים או מתחת לדף, כולם הם דברי המשגיח זצ"ל למעט רק מה שנרשם בפ' שהוא מהמו"ל, או שמוכח מהלשון שאין זה מדבריו.

ויש לציין שהמשגיח לא הזכיר תוארים בתוך הוועדים לשום אדם, והוספתי אותם מדילי, וע"כ כמובן אין ללמוד מהם כלום, כי מאן ספין למדוד גדלותם של צדיקי עולם. את מרן הראש ישיבה הגה"צ רבי אהרן קוטלר זצוק"ל היה מכנה אותו המשגיח "הראש ישיבה זצ"ל", ורבו הגדול המשגיח דישיבת מיר הגה"צ רבי ירוחם לבוביץ זצוק"ל היה מכנה "המשגיח". וכדי להקל על הקורא להבין ממני נאמרו הדברים, ציינתים בשמם רבי אהרן זצ"ל, ורבי ירוחם זצ"ל. רבי דניאל זצ"ל הי"ד שהוזכר כמה פעמים בהספד הוא רבו הגדול הגה"צ רבי דניאל מובשוביץ זצוק"ל, שהי' אחד מהמנהלים בישיבת קלם, חתנו של ר' נחום זאב זצ"ל בנו של מרן הסבא מקלם זצ"ל, שהטביע חותמו על המשגיח זצ"ל.

ובבואי עם הספר, תודתי פרוסה לכל אלו שסייעוני בגופם ובמאודם להוציא ספר זה לאור. ובפרט לאחי הגה"ר רבי שמחה שלמה טייטלבוים שליט"א, ולהגה"ר רבי יהודה יעקבס שליט"א משגיח רוחני בישיבת בית מדרש גבוה, ולהגה"ר רבי אליהו אליעזר דסלר שליט"א משגיח רוחני בישיבת פוניבז' בב"ב, ולהג' הר' ראובן האכסטער שליט"א תלמיד ותיק של מרן המשגיח זצ"ל, שהי' לי לעיניי ולעצה ותושי' בכמה ענינים חשובים בעריכת הספר שיצא לאור דבר מתוקן. וכמו"כ לגיסי הג' הר' אברהם אבא הערשקאוויטש שליט"א שאף הוסיף פנינים ממה שרשם לעצמו מהועדים, ולהג' הר' מאיר מרגלית שליט"א מבני ברק שעבר על הכתבים, והגיהם בלשון חכמים שיתקבלו הדברים בטוב טעם, ולהג' הר' יצחק יאקאבאוויץ שליט"א שעזרני בכמה ענינים, ולהג' הר' משה רובינסיין שליט"א שעמל למצוא הרבה מהמראה מקומות. תודה עמוקה לבן גיסי הג' הר' מאיר הערשקאוויטש שליט"א שהי' לי לאחיעזר ואחיסמן בכל פרטי הוצאת הספר לאור, והעיר והאיר שיצא דבר נאה ומתקבל. ישלם ה' שכרם בכפליים מן השמים להתברך בכל מילי דמיטב בזה ובבא.

וזה המקום להביע הכרת הטוב לכבוד אכסניא של תורה ה"ה בית מדרשו של מרן ראש הישיבה ורשכבה"ג הגה"צ מוהר"ר אהרן קטלר זצוק"ל "בית מדרש גבוה" לייקוואוד, אשר הוא בית גדול שמגדלין בו תורה ותפילה, שזכייתי להסתופף בצלו זה כמה שנים עוד בימי מרן ראש הישיבה הגה"צ מוהר"ר יוסף חיים שניאור זצוק"ל, ואח"כ בצל בנו מ"מ שיבלחט"א ראש הישיבה הרה"ג הר"ר אריה מלכיאל שליט"א, ועמו ראשי הישיבה הרה"ג הר"ר ירוחם אלשין שליט"א, והרה"ג הר"ר דוד צבי שוסטאל שליט"א והרה"ג הר"ר ישראל ניזמאן שליט"א, שעודדוני וחזקוני ע"מ שאוכל לישב על התורה ועל העבודה זה כמה שנים. עוד אני מכיר טובה לישיבת תורת חיים דדנוער שהי' אז בהנהלת הגה"ר מו"ר ר' ישראל מאיר הכהן קאגאן שליט"א והגה"ר מו"ר ר' יצחק וואסערמאן שליט"א והגה"ר ר' חיים הכהן קאהן שליט"א, שזכייתי ללמוד שם בימי בגרותי במנוחת הנפש בלי שום מפריע.

ואציב פה מזכרת נצח לא"א מו"ר הגה"צ הר"ר אברהם יעקב בן הגה"צ הר"ר ישראל מרדכי זצוק"ל, ולאמי מורתי פראדל בת הר' דוד ז"ל, שחנכוני מעודי שהתכלית והעיקר הוא להשתלם בתורה ויראת שמים, תנצב"ה.

ומכאן אשגר ברכה למו"ח הר' יונה זאב הערשקאוויטש שליט"א ולחמוזתי מרת לאה תחי' בתו של הצ' הר"ר בנימין ווילהלם זצ"ל מיסד ישיבה תורה ודעת באמריקה, ומפעל תורה ודעת בא"י, שהיו לי לאות ולמופת איך להקים בית בישראל. הקב"ה יאריך ימיהם ושנותיהם בטוב לראות נחת מכל צאצאיהם להיות עוסקים בתורה ובמצוות מתוך בריאת הנפש והגוף.

ברכה מיוחדת לרעיתי הכבודה מרת יהודית תחי' דכל דילי דילה הוא, על שנתנה ונותנת לי האפשרות לישב בד' אמות של הלכה כל השנים הללו, ובעידודה יצא לאור דברי המשגח זצ"ל. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה לראות רוב נחת מכל צאצאיו מתוך בריאת הנפש והגוף.

כמו"כ תודתי נתונה לבתי פיגא ברכה תחי' שעזרתני הרבה לסדר הספר לדפוס. יה"ר שתזכה יחד עם בעלה הר' שמעון שיין שליט"א לבנות בית נאמן לה' ותורתו, אשר יהי לשם ולתפארת בישראל בס"ד.

יהי רצון שיתבררו הדברים ויהיו לתועלת הרבים, ויעלו לנחת רוח לנשמתו הטהורה, וזכותו תעמוד לכל מי שילמוד מדבריו וידבק בדרכיו. נתבקש רבינו לישיבה של מעלה ב' כסלו תשנ"ט לפ"ק, תנצב"ה.

כ"ד הכו"ח, חודש טבת תשס"ב לפ"ק

יוסף יהודה טייטלבוים

תוכן הענינים

עיקר נסיון העקידה היה אחרי כן.....ל
לא יחזיק טובה לעצמו.....לא

הפטרת פרשת וירא

לב לילך אחר הכרתו בהקב"ה.....לב
לד החיית אלישע את הילד.....לד

פרשת חיי שרה

לה אין דבר מתגלה אלא לבעליו.....לה
לו מדת ההכנעה.....לו
לז כי אחד קראתיו.....לז

פרשת תולדות

לט לא להשתמש במדת הרמאות.....לט
לט לא יחבטל להסכיבה.....לט
מא קיום הוא ע"י מדת היראה.....מא
מג ביאור במידת היראה.....מג
מה צריך לעיין בפנימיות לבו.....מה

פרשת ויצא

מז כאפס וכאין נחשבו.....מז
אדם צריך להיות במצב של מלחמה
בסדר.....ג
ויכוח יעקב ולבן.....נא

פרשת וישלח

נב חטא יעקב בדינה.....נב

פרשת וישב

נו ביאור מה שביקשו יוסף ודוד נסיונות.....נו
נז כחו של בעל בחירה.....נז
נח כל דבר צריך לכוש.....נח
נט המלך הוא לב העם.....נט
סא מה בין תמר לאשת פוטיפר.....סא

ספר בראשית

פרשת בראשית

א תכלית בראית האדם.....א
ב אי אפשר לשנות רצון השם.....ב
ג מעלת כח החידוש.....ג
ד מעלת היראה להראות התבטלות.....ד
ה האיש קובע מה שתשמיע לו אשתו.....ה
ז נהנו רמז לטה להתפלל.....ז

פרשת נח

הפטרת פרשת נח

ט להתפלל על הרבים.....ט
י כח התפילה אפילו אינו במודיעה.....י
יא כפי מעלות יש עליו תביעה ביותר.....יא
יב מדת ענוה.....יב

פרשת לך לך

טו להתנתק מהשפעת הסכיבה.....טו
טז לפני שבר נאון.....טז
יז יסוד החינוך הוא מדהב להבן.....יז
יח שלא יהי אדם גדול מופרך בענינו.....יח
כ יש כח בתפילה לעשות שינוי הטבע.....כ
כא מדת הקלות.....כא
כב עוד בענין קלות דהגר ועינוי דשרה.....כב

פרשת וירא

כד להיזהר שלא יבוא להרהר אחר מדותיו של
הקב"ה.....כד
כה להיות מקורב לה'.....כה
כו ההולך בדרכי אבות חשוב תלמידם.....כו
כז על לימוד המוסר.....כז
כט נסיון העקידה.....כט

זז .....להתבונן בכל דבר

צט .....תפקידו של משיח להגביה קומתו וקומת

קא .....דורו

קב .....שלמות העבודה כזה העולם

פרשת וארא

קב .....מדריגת משה שזכה ע"י ענה

קד .....אם אין מקום לטעות אין כאן בחירה

קה .....מי שיש לו שייכות לדבר מכיר הערך שיש

כו .....בו

קו .....ענין הפזון

קז .....אמונה על ידי יציאת מצרים

פרשת בשלח

קח .....קשה לעקור מה שנטוע בפנימיות

קי .....האדם

קיב .....אמונה ברבותיו

קיג .....תכלית הנסיונות

קיד .....שנאה לרע

פרשת יתרו

קיד .....מה שמועה שמע ובא

קטו .....שכר קבלת יסורים

קטז .....החורה בזכות אברהם

קיז .....תורה היכן היא - העיקר כחינה של האדם

קכ .....בעמידה בנסיון

קכא .....לפיכך הרבה להם תורה ומצות - לעשות

קכב .....מצוה אחת בשלמות

קכג .....מצות תלמוד תורה - דרך הלימוד

קכד .....הנהגה של צניעות

פרשת משפטים

קכו .....שני מיני רופאים

קכז .....נושא בעול

קכט .....לישא בעול חבירו גם בהצרות שכבד

קכצ .....עברו

סב .....אם אדם מכין מדעתו זה מונע מחטא

סד .....השתלשלת רק כשהיא יחד עם תפלה

סד .....כשנאבד כל תקוה יכול לבקש דרך נס

פרשת מקץ

סו .....מי שנטר הברית מלכות שמורה לו

תנוכה

סז .....מעלת המלחמות

סח .....טעם שקבעו תנוכה להלל והודאה וביאור

סח .....מדו הודאה

עב .....כתנוכה נתגלה אורו של משיח

פרשת ויגש

עג .....למה לא הכרתם אותי

עז .....ללמוד איך להיות כוחר

עז .....השפעה של רשע

פרשת ויחי

עז .....יוסף היה בכחיתת אב

עז .....מפתח הברכות ניתן לאפרים ומנשה

עח .....ביקש יעקב לגלות את הקץ

פ .....המפתח לעמוד בנסיון הוא לעשות

פ .....חשוב

פד .....בתוכות פקד יפקד מרומז זמן הקץ

הפטרת פרשת ויחי

פח .....צריך להיות "גברא"

פח .....להיות בעלים על עצמו

ספר שמות

פרשת שמות

צא .....הנך לנער

צב .....יראה גדולה מבטלת יראה קטנה

צד .....התעברות על המדות הוא דוקא ע"י פעולות

צד .....של עשה טוב

הפטרת פרשת תרומה

שיהי' השכל שולט באדם ולא רצונו ..... קל

פרשת תצוה

מה הם כחות האדם ..... קלב

סדר ארבע פרשיות

הארבע פרשיות הם סדר להנאולה ..... קלה

פורים

עד דלא ידע - כולם שווים נעלים ..... קלו

עוד בענין הג"ל ..... קלו

עד דלא ידע - כח התבטלות ..... קלו

פרשת פרה

טהרה - צריך להעביר השפלות

מעצמו ..... קלח

טהרה הוא אומנתו של הקב"ה ..... קלט

טהרה הוא צורך לנשמת ישראל ..... קלט

טהרה אינה מידת חסידות ..... קמ

טהרה הוא העיקר הראשון ששמע משה

רבינו ..... קמ

פרשת כי תשא

לידע שיש יצר הרע ..... קמא

ספר ויקרא

פרשת ויקרא

תלמיד חכם צריך דעת ..... קמג

שלא להחזיק טובה לעצמו ..... קמה

פרשת שמיני

מידת האמת ..... קמו

לרומם עצמו על כל מצב ..... קמח

חג הפסח

חירות מהשאור שבעיסה ..... קנא

עבודת ימי הספירה

בין אדם לחבירו ..... קנג

כבוד חברים ..... קנד

פרשת תזריע

העיקר הוא השאיפה ..... קנה

הפטרת פרשת מצורע

אין להתערב בחשבונות שמים ..... קנח

כח הצבור ..... קנט

הפטרת פרשת אחרי

לירא מהמצב ..... קס

המעכבים הנאולה ..... קס

נשתנה עונש מיתה לעניות ..... קסא

פרשת קדושים

לתאוו יבקש נפרד ..... קסג

אהבת ישראל של ר' ברוך בער זצ"ל ..... קסד

פרשת אמור

מעלת הראשית ..... קסה

לימוד התורה בשבת הוא הכנה לקבלת

התורה ..... קסז

פרשת בהר

נפשו של אדם אכסניא היא ..... קסח

פרשת בחוקתי

עמלות בתורה מביאו להיות מופרש מתענוגי

עוה"ז ..... קעא

עמלות בתורה מובילה לכל המדרגות ..... קעב

קיום כל התורה הוא ע"י קדושת שבת ..... קעג

עצמיות האדם ..... קעד

פרשת קרח

הכח לכבוש עצמו ע"י שב ואל תעשה... רב
טעותו של קרח... רד

פרשת כלק

פתח הצנורות של ברכה... רז

פרשת פנחס

אם יש דין למטה אין דין למעלה... רז
מעלת מידת הקנאות... רח

בין המצרים

האבילות על ירושלים-על ידי חב... ריא
הציור...

פרשת מטות

שכינה מדברת מתוך גרונו... ריז

ספר דברים

פרשת דברים

ענין מלחמת היצר... רטז

פרשת כי תצא

נידון לפי מצבו בתשובה... ריז
מצות מחיית זכר עמלק... ריח
לא להכיר כמלכות שאינה הוגעת... ריח

חדש אלול

קבלת עול מלכות שמים שלמה... רכ
דנים ב"ה כאשר הוא שם... רכא
לעבוד על עשה טוב... רכב
צריך לעשות הכנה כל השנה ליום... רכג
הדין... רכג
אם אין אני לי מי לי... רכד
אין אדם יכול לקבל שני מלכיות... רכד
כאחת... רכו

הפטרות פרשת בחקוקי

לא לבטוח בכחי ועוצם ידי... קעז

חג שבועות

קבלת התורה - על ידי איש אחד בלב... קעז
אחד... קעז
שבועות הוא יום הדין של תורה... קעח
הוסף משה יום אחד מדעתו - מה שבבחד... קפ
עשה... קפ

ספר במדבר

פרשת במדבר

להכיר מקומו... קפג

פרשת נשא

יותר שיהיו מעשיו מרובין מחכמתו... קפד

הפטרות פרשת נשא

מתוך מצב של שפלות יכול להשיג... קפו
רוממות...

פרשת בהעלותך

עול תורה מתוך צער... קפח
לנהוג שדרה הוא דוקא עם סיעתא... קפח
דשמיא... קפט
להרגיל עצמו לעמוד בנסיון... קצ
שלא יקפויז אדם למעלה ממדרגתו... קצא
אדם צריך להכיר במדרגתו... קצד
ללמוד מדת הסבלנות... קצז

פרשת שלח

המרגלים לא רצו בהנהגת יהושע... קצז
מחאה פועלת אף כשאין נראה... קצח
לעניים... קצח
חיוב מחאה אף שאינה פועלת... ר
עקשנות מהי לתורה... רא

רמב	ישיבת קלם.....
רמג	מועדים – הם כנגד האבות ואמהות.....
רמד	מלחמת העולם השני.....
רמד	כבר נצחם למעלה.....
רמד	שיבינו שכר ועונש.....
רמה	השפעה מדהויז.....
רמה	מלכות ערב רב.....
רמה	נשמה שנתת כי טהורה היא.....
רמו	עניני משיח.....
רמו	שלש מלחמות.....
רמו	תורה תפלה ומוסר בהתפעלות.....
רנ	היצר הרע מטיל על אדם כח של זקנה.....
	מעשיות על גדולי ישראל
רנא	הגה"צ רבי אהרן קוטלר זצ"ל.....
רנב	בטל רצונך מפני רצונו.....
רנב	הגה"צ ר' דניאל זצ"ל מנהל דקלם.....
רנד	איך לנהוג בשררה.....
רנד	השגחה פרטית.....
רנה	החפץ חיים זצ"ל.....
רנו	הגה"צ ר' חיים עוזר זצ"ל.....
רנו	הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל.....
רנח	הגה"צ ר' ירוחם לבוכיץ זצ"ל.....
רנח	כעל יסוד ושרש העבודה.....
רנח	מקום תורה.....

רנז	פרשת נצבים
	קל לעשות תשובה.....
רכ	ערב ראש השנה
רכ	איך לנו רק תפלה.....
רכט	צום גדלי
רכ	חיוב הרגשת אחריות.....
רל	לשמור המדרגה שהשיג בראש השנה....
	ערב יום הכיפורים
רלב	הוי עז כנמר קל כנשר ריץ כצבי וגבור
רלב	כארי לעשות רצון אביך שבשמים....
רלג	פרשת וזאת הברכה
רלג	עבודת האדם הוא כחטיפה.....
	ענינים שונים
רלד	כברית מילה.....
רלד	גודל מידת השלום.....
רלו	דרך הלימוד.....
רלו	האי עלמא לבי הילולא דמי.....
רלו	הכל בשביל ישראל.....
רלח	מלחמות אני עשיתי.....
רלח	נחיצות הברותא בין בהלכה בין
רלח	במוסר.....
רמ	צפי לנאולה.....

פתח דבר

ע"י לימוד חומש עם פירש"י קונים אמונה

המשגיח ממיר רבי ירוחם זצ"ל נהג להגיד ועד בחומש לפני ה"אויסלענדער" (בני חוץ לארץ) שלמדו בישיבת מיר, ואני שבאתי ממדינת קאנאדא הייתי בתוכם. הועד היה פעמיים בשבוע, ליל ש"ק ומוצש"ק כמדומה, והיה מתרגם באופן של פשט את החומש עם פירש"י, תוך שהוא מוסיף איזה הערות קטנות.¹ פעם אחת סיפר לנו האריך בא לידי מדה זו של לימוד חומש עם פירש"י. כשהיה בחור היה אוהב לקרוא הרבה, ופעם אחת ראה באקראי ספר ממשכיל אחד והרגיש שיש עירבוביה במוחו, והלך לרבי נפתלי אמסטרעדאם זצ"ל ובכה לפניו, והציע לו ר' נפתלי שילמד חומש עם פירש"י ובה יקל לו. ומני אז והלאה למד כל ימי חייו חומש עם פירש"י. ולכן עשה ועד זו עם האויסלענדער, ששכיח אצלם שקראו פעם בספרי מינות.

כי על כן, כשקוראים כל הסדרה ולומדים כל ההשתלשלות הענינים, קונים על ידי זה אמונה.²

---

1. ר' ארי ליב מאלין זצ"ל ור' חיים וויסוקר (שליט"א) זצ"ל היו יושבים הרבה פעמים מן הצד לשמוע, אך לא נמנו בין חברי הועד.

2. וז"ל הח"ח בקונטרס זכור למרים פרק כא, והעצה היעוצה שתתחזק האמונה בלב האדם הוא שילמוד פ' השבוע בכל שבוע עם פירש"י וידקדק ויעיין בהם היטב וכדכתיב והאזנת למצותי ופירש"י טטה אזנים לדקדק בהם, לאפוקי אם קורא אותם רק מהשפה ולחוץ, וכן ילמוד ויעסוק חזיר בדברי הנביאים וככתובים ומהם יראה כי הקב"ה הוא משגיח על כל העולם כולו ולתת לאיש כפעלו, ע"כ.

עליהם, אבל ירצו שיהיה להם במקום משה מורה דרכם

שמות לב א ושומטין אחד מטטראמולין שלי שכתוב בפני שור מהשמאל רכא

ויקרא יח כה שלא היו נענשים בארצם בעבדם את אלהיהם לשלח בהם את האריות, ובבואם בארץ השם ועשו שם כמעשיהם הראשונים שלח בהם האריות הממיתים אותם קלה

ויקרא יט ב והנה יהיה נבל ברשות התורה

קסג **במדבר י ד** אבל המשילו בנפשותם תאווה רבה כמתאווים לאכול הפחמים והעפר והמאכלים הנבאשים קצב

דברים ל יא אבל המצוה הזאת על התשובה הנזכרת רכו

אגרת הרמב"ן תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת לכל אדם ובכל עת פב, רכו

שערי תשובה לרבינו יונה

א ב ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענשו בכל יום וכו' וארז"ל על הענין הזה במדרש רבה קהלת משל לכת של לסטים שהבשן המלך בבית האסורים וחתרו מחתרת פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו. אמר לו "קשה יום הלא המחתרת חתורה לפניך, ואיך לא מהרת המלט על נפשך" קט

א לא לתאווה יבקש נפרד וכו' מי שמבקש ללכת אחרי תאוותו נפרד מכל חבר, אכן אם ילך בדרך השכל אז יתחברו לו החברים ויהי אוהביו רבים קל, קסג

ב א וכרות רעיונים מורדים משרעפך רמט **ג ג** מוסר הוא שילמד גנות העבירות

וההפסד והאבדון הנמצא בהן להרחיק נפשו מהן, ולהוכיח עצמו בזכרון העונשין קפה **יסוד התשובה** ויעשה עצמו כאלו בו ביום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה וזה היום תחלת מעשיו קסו

ספר הישר לר"ת

שער הששי וצריך לו להכין לב חזק ואמיץ לקבל המאורעות פה

חובת הלבבות

שער אהבת ה' פ"ו סיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים, שמצאו ישן באחד מן המדברות ואמר לו, "האיך ירא מן האריה, שאתה ישן במקום הזה?" אמר לו "אני בוש מאלקים שיראני ירא זולתו" פ, צג

שערי יחוד המעשה פ"ה אמרו על חסיד שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, ושללו שלל אחר מלחמה חזקה, אמר להם שבתם מן המלחמה הקטנה, התעתדו למלחמה הגדולה. אמרו לו ומה הוא המלחמה הגדולה? אמר להם מלחמת היצר וחייליו קמב

אומרים העולם, "הרבש"ע והחובת הלבבות רק הן יודעין את היצר הרע" קמב

האר"י ז"ל

בכל יום משבוע האחרון של השנה יכול לתקן כנגדו יום זה שבכל השנה כז מעשה שפעם נכנס תלמיד חכם אחד להאר"י ז"ל, ועמד מלפניו מלא קומתו ורץ ר' חיים אחריו וכו' קכב

יום כיפורים היינו כ-פורים קלו **אמר האר"י ז"ל** לר' חיים וויטאל ז"ל שיש לו הנשמה של רבי עקיבא. ושאל לו ר' חיים האם ככה הוא צורת רבי עקיבא? וענה לו האר"י ז"ל, "כן, בדור הזה כך נראה רבי עקיבא" קפז

רבי חיים וויטאל זצ"ל

שערי קדושה בתחלתו נודע אל בעלי מדע, כי גוף האדם איננו האדם, אבל הוא ענין לבוש אי, תתלבש בו נפש השכלית אשר היא האדם עצמו בעוה"ז, ואחר הפטירה יופשט מעליו הלבוש הזה ויתלבש בלבוש זך ונקי רוחני
אצל יעקב היה ההשתדלות יחד עם תפלה, אבל ביוסף לא היה ההשתדלות יחד עם תפלה (אלא ההשתדלות היה לחוד והתפלה לחוד) סד

רבי יוסף קארו זצ"ל

שו"ע או"ח סי' צח סעי' ב בתפלה יכול להגיע להתפשטות הגשמיות
שו"ע או"ח סי' ריח סעי' ה מי שנעשו לו נסים הרבה, בהגיעו לאחד מכל המקומות שנעשה לו נס צריך להזכיר כל שאר המקומות ויכלול כלם בברכה אחת סח
מגיד מישדים ובתר כל דין אזכך לאיתוקד על קדושת שמי וכל חובך ועונותיך ישתאבון בנורא ותסתלק מתמן כעמר נקי רמד
היה לי רוח ממרום שאוציא ספרי בדפוס יד
פסקו שהוא יזכה לכתוב השו"ע כיון שהיה ענוותן טפי יג

ראשית חכמה

שער היראה פ' יב בשעה שהאדם נפטר מן העולם שואל לו מלאך המות כו' המלכת את חבירך עליך בנחת רוח לו

ספרי הרמח"ל

מסילת ישרים פרק ז מי שמרגיש עצמו במעשה המצוה כמו שהוא ממנהר תנועתו החיצונה, כן הנה הוא גורם שתבער בו

תנועתו הפנימית כמו כן והחשק והחפץ יתגבר בו וילך
פרק י"א כל מי שיש לו מוח בקדקדו יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי

קלט
פרק י"ט ויתפלל תמיד על גאולתן של ישראל וכו' ואם יאמר אדם, מי אני ומה אני ספון שאתפלל וכו' המפני תפלתי יכנסו הגליות וכו'? תשובתו בצדו כאותה ששנינו לפיכך נברא אדם יחידי וכו' כדי שיאמר בשבילי נברא העולם ט, י

דעת תבונות סימן י"ד היסוד הראשון שעליו עומד כל הבנין, הוא שרצה העליון שיהיה האדם משלים את עצמו ואת כל הנברא בשבילו א

אור החיים הק' זצ"ל

בראשית לז כא "וישמע ראובן ויצלהו מידם" לפי שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, משא"כ חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, והוא אומרו "ויצילהו מידם" פי' מיד הבחירה, ובזה סתר אומרו "ונראה מה יהיו חלומותיו וגו'", כי הבחירה תבטל הדבר, ואין ראיה אם יהרגוהו כי שקר דבר נז
בראשית מח טו "ויברך את יוסף" פי' מסר בידו מפתח הברכה עח

הגר"א זצ"ל

פי' לפזמון לחד גדיא כלל גדול אצלנו שכל הטובות שהיו ושיהיו עוד בין בעוה"ז ובין בעוה"ב את כלם ירשנו מאבותינו בעת שבירך יצחק את יעקב, ולולא הברכות חסרנו את כל, שהיו הכל לעשו מא
הקדמה של הגאון ר' מנחם מענדל משקלאוו

לפירוש הגר"א על מסכת אבות אספרה אל חוק דבר אחד אשר שמעתי מפיו הקדוש כאשר ישבתי לפניו ונתגלגל לפניו הענין של החכם אריסט"ו. ואמר רבינו הגאון שודאי הוא שהיה אריסט"ו כופר מתחלה ועד סוף וכו' פג
אמר דעקשנות מהני לתורה רא מעשה מר' חיים וולאזין זצ"ל שהיה לו מחשבות זרות, ואמר לו הגר"א שהגורם לזה היה מפני שהלך למעלה ממדרגתו, ולכן לא היה לו עזר ה' י, קפג
פעם אחת עשה הגר"א השתדלות עבור אחד, ועבור זה הלשינו עליו לרשות, והושיבו את הגר"א במאסר וכו'

מח, ריט, רכ ספר מעלות התורה בשם הגר"א בכל מצוה ומצוה ובכל דיבור מדיבור התורה נכלל כל התורה וכל המצוות כולן כללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן וכו', וכל גרעין יש בו כח לצמוח אילן שלם וכו', כן הוא בדיבורי תורה והמצוות, כל דיבור ודיבור ומצוה כולל כל המצוות וכל הדיבורים קכג
אמר להגר צדק שיכול לעשות פעולה על פי סוד כדי להצילו, ולא רצה בזה, וענה "אם ההשגחה רוצה להצילני, טוב, ואם לאו אמסור נפשי על קידוש השם" קמח
אילו היה מקבל הצעה זו היה האברבנאל נעשה למשיח בן יוסף והיתה אז הגאולה

קסב אומרים שאצל הגר"א ראו ניסים כסדר תחת השולחן קעט
מעשה שפעם דיבר הגר"א זצ"ל עם תלמידיו על אודות העונשים האיומים של גיהנם וכו' רח
הגר"א היה לו גילוי של יעקב אבינו רט
פעם שאל ר' זלמלא זצ"ל את הגר"א זצ"ל

מה יהיה עם הדורות הבאים וכו' רכח
פעם הגיע להגר"א נפטר מעולם האמת, והכיר בו הגר"א שלא היה באותו מדריגה שה' בחייו וכו' רנד

הבעש"ט זצ"ל

קודם פטירתו רחש דבר בשפתיו, והטה תלמיד אחד את אזניו, ושמע שאמר פסוק בתהלים "אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תנדני" קמב

רבי חיים וולאזין זצ"ל

נפש החיים שער א מעשה פרטי של אדם אחד יכול לפעול בעולמות העליונים" כז
נפש החיים שער ד פרק כז ואם ח"ו היינו כולנו מניחים ומזניחים אותה מלהתעסק בה מכל וכל, גם העולמות כולם כרגע היו מתבטלים מכל וכל ח"ו קסח
מעשה שפעם אחת אמר לאדם אחד "אין עוד מלבדו, שאין לך דבר הנעשה בעולם שיהי' בלתי מהקב"ה" וכו' צז
מעשה שרצה לשרך את בתו לרבי הלל, אך צד החתן לא הסכים וכו' רנב

חתם סופר זצ"ל

"אויף איין יובל האב איך איהם אויסגעבייטן" כ, סה
שו"ת או"ח סוף סי' פ"ג לאחד שהיה לו חולי, אמר שמוטב שלא ילך לצורך ריפוי למושב שצריך לאכול שם טרפות דהחולי הוא פגם בגופו וזה פגם בנפשו קמ
תורת משה פ' מטות היו יודעים שכל הדיבור ודיבור אשר ראשי המטות מדברים אליהם לכבוד המקום, הוא שכינה מדברת מתוך גרונם ריג
הגלות האחרון של התורה יהיה באמריקה רנה

רבי ישראל סאלאנטר זצ"ל

כשהיה בקובנא סידר מנין להתפלל עמהם
 על טמטום הלב. ואח"כ כשנסע משם,
 ביקש ואמר להם "זיי זאלין מיר האבין אין
 זין" כג
 א גנב איז נישט דער וואס קען גנב'נין, נאר
 דער וואס גנב'ט לט
 אמר שאם תפרוץ באישון לילה שריפה
 בביתו ויקוץ, מחשבתו הראשונה תהי'
 להציל את בנו ולא את תלמידיו וכו' קט
 אמר על רבי חיים בריסקר, "זיין תורה וועט
 לייכטען פאר די צוקימפדיקער דורות" קיא
 רב שאין רוצים להיפטר ממנו אינו רב, ואם
 מצליחים לפטר אותו איז ער קיין מענש
 נישט קלא
 שאלו מהסבא מקלם זצ"ל, אם היה לרבו
 ר' ישראל זצ"ל רוח הקודש? וענה "כל
 הדברים שצריכין לרוח הקדש שמנוים
 בסוף סוטה אני יודע שהיה לו, אבל אם
 היה לו רוח הקדש, זה איני יודע קפא
 "עס איז בעסער צו לערנען תורה שלא
 לשמה, איידער לשמה אן תורה" רטו
 מען דארף זיך שרעקן און ווארטין פאר
 משיח רמב

הסבא מקלם זצ"ל

ספר חכמה ומוסר חלק א סי' רמד מבאר
 שלמרות הבחירה שניתנה לאדם, צריך
 לידע שרצון ה' מתקיים בכל אופן ואי
 אפשר לשנותו בשום אופן ב
 היה תובע ואומר "מען מוז זיך צו שטעלין
 צום כלל" ט
בראשית כט לא "וירא ה' כי שנואה לאה
 ויפתח את רחמה ורחל עקרה" היתה כאן
 תביעה על רחל שלא עשתה מה שבכחה
 כדי שלא תרגיש לאה שהיא שנואה, ולכן
 נענשה שנהיתה עקרה יב, נ

בראשית לב כג רש"י ודינה היכן היתה נתנה
 בתיבה ונעל בפניה וכו' "ער האט געדרייט
 די שליסעל צו שטארק..." נג
 היה אומר, שמתירא מבעל בחירה נז
 אמר ר' דניאל שעל כל אדם הוא יכול לומר
 "קריטיק" (בקורת) חוץ מעל הסבא מקלם,
 שלא עשה שום תנועה אפילו לתקן הכובע
 שלו בלי שום חשבון פה
 עה, פה
 מי שהוא קמצן, לא יעבוד שלא יהיה קמצן,
 אלא יעבוד על מדת החסד פב, צב
 היה אומר "דער שטן ווארפט א מענש א
 ביינדל" פו
 היה לו זמן בערך של שמנה שעות שהיה
 לומד ברציפות בחדר סגור ולא הניח לאיש
 לבטלו. ופעם אחד בא תלמיד שלו שהיה
 עשיר מעיר לאדז', כדי לקבל ממנו ברכת
 פרידה וכו' פח
 אמר לתלמידיו "הלואי שתהיו כבתי". והי'
 ידוע שלא עשתה תנועה קטנה בלא
 מחשבה מקודם כאביה פט
 קודם שהקים הסבא הישיבה בקלם, עשה
 בית ספר בליטא. ופעם אחת עשה הפריץ
 משתה לחביריו הפריצים, ואמר להם
 "אראה לכם 'וואונדערשוהל' שבעירי" וכו'
 פט
 משלי כב ו "חנוך לנער על פי דרכו גם כי
 יזקין לא יסור ממנה", דהיינו גם כי יזקין
 ואין מי שיחנך אותו, יחנך את עצמו צב
במדרש תנחומא (פ' ויגש ה) שאחי יוסף
 "כיון שהכירוהו בקשו להרגו, ירד מלאך
 ופזרם בארבע פנות הבית" דדבר שהוא
 בפנימיות האדם קשה לעקרו, ולכן אעפ"י
 שעשו תשובה, לא עקרו השנאה לגמרי,
 ומיד ששמעו שזה יוסף רצו להרגו קח
 ע"י מצוה אחת שעושה בשלמות עי"ז
 מקבל שכר על כולם קכג

ר' איצל פעטעבורגר זצ"ל בהספדו על הסבא מקלם זצ"ל אמר, הנה יש שני מיני רופאים, אחד שיודע לחקור את המחלה ולהחליט איזה מחלה היא, אבל אינו יודע איך לרפאות, ויש שיודע לרפאות אבל אינו יודע לחקור לידע המחלה, ויש שיודע שניהם וכו' קבו

מעשה שהיה שלבנו ר' נחום זאב נשבר עצם, והתלונן הסבא שאינו מרגיש הצער של בנו. אחר כך הלך לחדרו והתבודד, ואמר "עכשיו אני מרגיש כל הצער שיש לבני" קבח

אינו נותן מינוי בהנהלה שלו רק לאנשים כאלו ששואלים בכל דבר עצה קל "א הונט שאט נישט קיין אלטער פוטער"

קלט, קמח

היה לומד כל יום מימי הספירה קנין אחד מהמ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם, וביום האחרון היה חוזר על כל הקנינים קנג

איך באין לידי זה להתאבל על דבר שלא ראינו? זה שייך דוקא על ידי כח הציור ריא

ספר חכמה ומוסר חלק א אות קח א"ר

כרוספדאי א"ר יוחנן שלשה ספרים נפתחין בר"ה אחד של רשעים גמורין ואחד של

צדיקים גמורין ואחד של בינוניים וכו' השם צדיק ורשע בהשלשה ספרים קאי על מצבו

איך שהוא בגדר תשובה ריז

קרא הימים של עשי"ת "ימים נחמדים"

רכג

ידוע שהיה לו חברותא לעבוד עמו כל כל מדה ומדה, כעס, סבלנות, זריזות, נקיות וכו' פעם אירע שהחברותא שעבד עמו על

מדת האמת היה חולה וכו' רלט

רבי נחום זאב זצ"ל

"געב מיר נאך ניין אזוי ווי ר' מרדכלע לעוועטין ברענג איך משיח"

קבו, קעח, רלד

תלמיד אחד של אביו הסבא מקלם זצ"ל חלה כאותה מחלה ר"ל, ואמר ר' נחום זאב,

"איך קען עס שוין מער ניט נעמען" קבח

לא היה איש מגזם, ולראיה על זה שבשעת פטירת אביו היו שם כמה גדולים

שהספידו, ואחד מהם אמר "דער צדיק הדור איז נפטר געווארן, וקם ר' נחום זאב

ואמר שזה אינו אמת "דער חפץ חיים לעבט נאך" רלה

אמר על גיסו רבי הירש ברוידא "אפשר קען מען זאגען אויף עם זכרוננו לברכה..." רלה

וכו' "כל מה שאומרים על החפץ חיים אינו

מגיע אל מה שהוא באמת". ואמר, "הצדיק הדור הוא הח"ח, אבל הדרך (דהיינו הדרך

המוסר של אביו) הוא הדרך שלנו" רלה

החפץ חיים זצ"ל

אמר רבי אהרן זצ"ל, "דער חפץ חיים האט מען נישט געקענט אפנארען לס

שמעתי מרבי אלחנן זצ"ל כשהחפץ חיים אחז אדם בידו ידע כל הפנימיות שלו וכל

מחשבותיו מ

פעם נתן שלום לכל אחד, חוץ מלאדם אחד וכו' מ, רנו

לעתיד לבוא יביאו האומות העולם שי למלך המשיח, והמתנה יהיה נפש אחת

מישראל ס

כששאלו להחפץ חיים זצ"ל האם צריכים ללחום כנגד המשכילים במקומות שהם

יותר חזקים, ענה שאעפ"י שהם חזקים צריכים ללחום כנגדם. וידוע מה שמובא

בקובץ מאמרים שהחפץ חיים זצ"ל היה לו חרטה כל ימיו למה לא לחם כנגד

ה"קומוניסטים", שאעפ"י שהיו נופלים

הרבה קרבנות, אבל על כל פנים לא היה כחם כל כך חזק
 אם אני אשלח אגרת לגביר בפעטערבורג, וגם גאון פלוני ישלח אגרת לאותו הגביר, ישיב על אגרותי קודם. לא מפני שאני גדול ממנו, אלא משום שבחרתי לעצמי מצוה אחת של שמירת הלשון, ואותה המצוה מקיים אני בשלמות, ואותה המצוה מובילה אותי להשיג כל מה שאני צריך קכא, רמ מעשה בבחור שלקט שמעק טאבאק, פתח הח"ח ואמר, "למה זה צוחקין על בחור זה שמטריח עצמו כ"כ עבור שמעק טאבאק, הלא הוא בא בסך הכל ממקום קרוב (מאייסשאק), אבל הנשמה הטהורה באה ממקום רחוק מאלפים ורבבות מיל, ואיך חוזרין לשם, עם השמעק טאבאק שלקט כאן בעוה"ז, האם לא יהיה לצחוק גדול בעיני בית דין של מעלה!" קנב
 כל זמן שאין אדם מורד בהקב"ה לעקור מצוותיו בכוונה, יוכל לקוות לכל טוב קנח "ווען די אידענע רוימען אויס די ווערמילדיקער ארבעס פאר די טשאלענט" קסא
 "דער רבש"ע קען ברענגען די גאולה גלייך, אבער דער רבש"ע וויל אז מיר זאלען בריינגען די גאולה" קפ
 תקבלו על עצמכם שבשנה תלמדו מסכת אחת עד שתהיו בקיאים בה, ובמסכת זו ידבר עמכם משיח קפ
 היו הרבה עיירות שלא רצו הרבנים לומר כלום, שסברו שלא יועילו דבריהם. אמר להם הח"ח, "זכורני כי בצעירותי היתה אשה אלמנה שהיתה מוכרת 'בייגעלס' בהרחוב וכו' קצט
 "וואס שרייט מען נישט אויף די יעווסעקיעס". ופעם אחת ביקרתי את

החפץ חיים, וכשבאתי שמעתי שהיה צועק, ושאלתי את הבחור ששימש אותו "על מי הוא צועק?" ענה לי, "הוא צועק על היעווסעקיעס" ר
 קלם הוא מקום התפלה שבעולם ריב, רגב כשיבוא משיח יהיו נצרכים לצבא, וצריכים לאיזהו אנשים שידעו תכסיסי מלחמה רטז "כאן בעוה"ז אם יש לו לאדם אב או זקן שהוא עשיר, אין צריך לדאוג, שבודאי אביו או זקנו יעזרו לו. אבל ברוחניות אינו כן, כי האבא לבד איננו מזכה את בנו" רכז
 הפונוביז'ר רב זצ"ל פעם קודם נסיעתו לאפריקא, שאל את החפץ חיים זצ"ל מה יאמר להאפריקאנער אידען בשמו? וענה, "זאג זיי עס איז גרינג צו טאהן תשובה, חרטה און קבלה" רכז
 אמר לאחד שלא ציפה לגאולה מחמת שטען שאינו ראוי שיבוא משיח בשבילו, שיחכה בשביל הכלל ישראל רמא
 אל תחשבו שלעתיד לבוא יחזיר ה' לכ"א נשמה טהורה, אלא יחזיר לכ"א אותה הנשמה כמו שהוא עכשיו, ואם טמא אותה בחטא, יהיה נשאר כן לעתיד לבוא רמה
 קוה לי שנה לראות נקמת איש אחד שלא ריחם על אלמנה רמז
 "קינדערלעך. איילט זיך נישט. נאך דער מלחמה וועט זיין א הפסק, נאך דעהם וועט ווידער זיין א מלחמה, און נאך דעהם וועט ווייטער זיין א הפסק, נאך דעהם וועט ווייטער זיין א מלחמה און מיט דעהם וועט קומען משיח" רמח
 מעשה שברך שר צבא שיה' לו בן רנה
 "ער וועט האבין געזונטער קינדער און ערליכער קינדער" רנה
 פעם רצה לצאת לנסיעה וכבר היה על העגלה, והרגיש בלבו שראוי לו שלא יסע

וחזר לביתו, וכמדומה שעשה גורל הגר"א, ובא לו הפ' "כי צרה קרובה כי אין עוזר", ולכן החליט שלא ליסע, ואחר זמן קצר פרצה שריפה בעירו
מעשה שמדד ר' אלחנן את החדר שבו אמר הח"ח שיחותיו, ואמר שאי אפשר במציאות שחדר קטן כזה יכיל כמה מאות בחורים, אלא צריך להיות על פי נס וכו' רנו לאדם אחד שהשתדל הרבה פעמים לומר לו שלום, לא החזיר לו שלום מ, רנו

רבי חיים בריסקר זצ"ל

ר' יצחק אלחנן מקובנא זצ"ל לחם מאד כנגד הציונים של זמנו, וגם היה עוד אחר בבית דינו שאף הוא לחם מאד נגדם. ואמר בדרך משל להסביר הנפקא מינה בין שניהם וכו' "מען דארף וויסען וואס תורה זאגט" קכד על ידי שהכין את עצמו לתורה נשאר צדיק ומאמין קנו "מען איז נישט מחויב עם צו גלויבן, אבער אז איינער זאגט דארף מען עם הערין" רל שאל רבי ברוך בער זצ"ל את ר' חיים בריסקר זצ"ל, איך יטלו האומות החוצפה לבקש שכר לעתיד לבוא וכו' רלז

רבי ברוך בער לייבוויץ זצ"ל

יותר מכל שמירות שיש בעולם צריך לשמור על לבו רלא כשהיה צריך להזכיר שם אחר מהרשעים שהיה בהסעניט, יצא מהחדר (שהיה ספר תורה שם) ואמר, "טאנקע באנקע סורקע בורקע" ורקק קיג עמד אצל שמשו של רבו רבי חיים בריסקר להזהיר שלא יעירונו אחד מבני הבית קיא כשלמד מוסר אמר "איך בין אויס מענש" קמד

"דאס איז ניט דער רבי'ס תורה" קיא מעשה כשהלכתי לקבל ממנו סמיכה קסד "איך וועל קריגין א חלק אין ג"ע ווייל איך האב ליב א איד" קסד

רבי ירוחם לבוביץ זצ"ל

"אדם הראשון האט דער בורא עולם ניט אפגענארט" ב אמר לבחור אחר, למרות שהיה ירא שמים, "איהר זענט א אמעריקאנער" סו אברהם אבינו לא ביקש מהקב"ה שכר כלל, אלא רצה שתינתן לו אפשרות לעבודת ה' יז דוקא במעשה אבות ישנה מעלה זו שאם נוהג כמותם נקרא תלמידים כו אמרו חז"ל הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבא היה מחזירין למוטב, אמר שאין זה נוהג באחרית הימים, שאז לא יהיה סגי בזה להתעורר בלא לימוד המוסר כח, קנב, קעב האבות היה להם כ"כ הכרה ברורה במעשיהם עד כדי לפרוץ כותל ולעבור, במקום הצורך לד אחר שסיים התפלה התחיל לילך אנה ואנה ודיבר לעצמו בניגון המוסר "אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע" מו סוג רמאות כזו שרימה לבן את יעקב אין יוכל לקרות רק פעם אחת בששת אלפים שנה נ בחור שבא לישיבה, הרבה פעמים הגיע לישיבה על ידי מסירת נפש גדול והרבה ניסיונות, אבל כשכבר נמצא בישיבה אינו עומד בניסיונות הקטנים המתחדשים בכל יום ויום נ הנקודה המרכזית של כל "אדם" הוא עריכת מלחמה נ "זיל לכך נוצרת", שאעפ"י שהיה צריך לומר

כן, אבל הסגנון של קולו היה צריך להיות
בלשון תחנונים
אעפ"י שהיה יעקב צריך לאמר "לאדני
לעשו", אמנם זה דוקא בחיצוניות שלו,
אבל בפנימיות שלו, לא היה צריך להרגיש
שום הכנעה בכלל
אפילו מען וועט צודעקין א פערד מיט
צעהן פעלצין און פופצין סטריימלאך, וועט
ווייטער אן אנדערע פערד וויסען עס איז
דא א אנדערע פערד אונטער די אלע
דעקקען
לכל מצב קשה יש "שליסעל" (מפתח)
לצאת ממנו
שלוש שנים אחרי פטירת אדם עדיין נחשב
כאילו הוא בחייו
אין שייך שיהיה הסור מרע בשלמות בלא
עשה טוב
"מי שאינו רץ בהשוק לבקש אורח לבסוף
נעשה רוצח"
"איך וואלט געהאט מורה צו זיין אליין אין
א צימער מיט אנגעציילטער געלט"
"אבער אז מען האט אמונה אינם רבי האט
מען אין גאנצן רבין"
"הכל מתפעלים שרואים נשמה מדברת
מהשמים, ואני נתפעל אז מען זעט עס, און
מען ווערט נישט אנדערש"
שאל את הדיבוק, מה הביאור בדברי חז"ל
"אמר רבי שמעון בן לקיש רשעים אפילו
על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה",
איך שייך דבר כזה? וענה אותו הדיבוק,
"אזוי איז"
אין לנו לחשוב לעצמנו שאנו גדולים מאדם
הראשון שלא ניתנה לו אלא מצוד אחת
משל למה"ד וכו'
קודם שבא אדם לקיים המצוה של "ואהבת

לרעך כמוך" צריך לידע מקודם שיש "רע"
קבו
המצב עכשיו שאנו צריכין להאיר להקב"ה
על דרך "תנו עז לאלקים"
ר' ירוחם זצ"ל האט געריסען שטיקער
(קרע קרעים) בתביעות שהיו לו לכל אחד
ואחד
ביום סוף תפשו אומנות אבותם, ומהו
הפשט בזה? ואמר משל למה הדבר דומה
וכו'
"האם יש לך יצר הרע, בודאי. גם לי יש יצר
הרע, וגם לדור המדבר היה להם יצר הרע.
אדרבה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו"
קמא
"זיי ענפערין דיר שוין איין מאהל"
קמד
היה צריך לבוא לביקור לאמעריקא ולא
רצה, ואמר שהוא יודע כמה גדולים שבאו
לאמעריקא ונתקלקלו
קמד
יוסף הצדיק אמר "בלעדי" שלא החזיק
טובה לעצמו. ואמר מלמה"ד, לאחד
שהקשה בישיבה קושיה נפלאה וכו' קמה
רואה בחוש שאם מגביה עצמו ומתעלה
קודם שאומר שיחה, אז רואה בחוש בבני
הישיבה איך שהם גם כן מתרוממים
קנ
"אם היה אדם יודע התועלת שמגיע לו מן
הכלל, היה מתפלל על הכלל, והיה מניח
מלהתפלל על עצמו"
קנ
אכל באופן שנראה כמי שמאכיל לאדם
שני
תורה מביאה לידי זהירות וכו' משל למה"ד
דומה למי שרוצה לנסוע לאיזה עיר ברכבת,
עליו רק לישב בהרכבת וכו'
קעב
"איך בין מעיד אז דער קלענסטער ישיבה
בחור איז אזוי גרויס ווי רבי עקיבא איגר
בדורו"
קפז

בזמן ירידה יכול לזכות בעבודה קלה למדריגה גדולה

אין שייך לנהוג שררה אלא דוקא עם ס"ד, ואם רוצה שיהיה לו סיעתא דשמיא צריך לעסוק לשם שמים קצ, רטו

כל יום ויום היה מוסיף מעט מעט על ידי "עקסערסייז" עד שבא לידי גבורה זו, ואמר ר' ירוחם שכן הוא בעולם הרוחני קצא פעם התלונן על עצמו ואמר, "הן סדר היום שלי הוא כזה וכו', ווייך איך זיך א גאנצען טאג אין תורה תפלה און חסד, אם כן הייתי צריך להיות כמלאך אלקים שמטייל בגן עדן, ועכ"ז איני מלאך אלקים רכב

יש אדם שיש לו העזות להתחיל דבר אעפ"י שאחרים לועגים עליו. אבל אין די בכך. אלא צריך להיות לו הקלות והזריזות והגבורה שגייע הדבר עד תכליתו רלב אמר שלפני ששים שנה לא היה אפיקורוס בישראל רמא

אני נמצא במקומי זה כבר עשר שנים, ועדיין לא גמרתי לבנות ישיבה אחת רנח

רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל הי"ד

אדם עסוק כל היום רק בטובת עצמו, ואפילו תורתו הוא לשם עצמו, או לשם כבוד או פרנסה וכו', אבל בעבודת תפלה יכול אדם לבוא במקצת למעלה של לשמה ט

חטא של הגר היה "קלות", ולפיכך נענשה שתוליד בן שהוא פרא אדם שענינו גם כן קלות וכו' כב

מאד היה לו צער על שנוצר מצב כזה, שאינו יכול לעשות טובה ליהודי נד היה מתענה קודם שדיבר בענין הגישה לנושא השידוכין סב

למה אמר יעקב אבינו "אלכה ואראנו בטרם

אמות?" וענה שהי' רוצה לראות איך שיוסף מתנהג בתורת בוחר עה

הטעם שהתווכח משה רבינו עם הקב"ה שבעת ימים היה משום שחשש פן תזוח דעתו עליו וכו' ק

כשהייתי בקלם, אביו של הבעל הבית של אכסניא שלי היה יהודי פשוט שלמד מעט משניות. והיו אומרים שר' דניאל זצ"ל חרד ממנו. עד כדי כך שפעם אחת הגיע אליו ר' דניאל בזמן מאוחר בלילה ואמר שרוצה לראות פניו. ומה היה כח של אדם זה? כחו היה שהיה זהיר בתפלה בצבור וכו' קכג

אם ילך אדם לחדר ויתבודד, אפילו אם רק ישא ידו למעלה לשם שמים, יהיה דבר זה נחשב לדבר גדול קכב

פתח בשיחה ואמר, "ארבע מיליון אידען זענען אין סכנה", ולא היה יכול לדבר יותר, וגעו הכל בבכי קכח

"זהירות מביא לידי זריזות", בודאי צריך לעבוד על כל המדרגות ביחד, אלא שבא ללמדנו שלקנות מדריגה אין יכול רק על סדר הברייתא קנז

"מדוע שלמתם כל כך כדי להיות בשבת בקלם, טוב היה לכם לתת המעות לצדקה?" וענינו לו, "לא עשינו זאת בשביל עולם הבא, אלא בשביל עולם הזה", שכל כך היה נעים להיות בקלם ביום שבת קודש ריב

לעולם לא צחק. רק כשהיה מתאר איך נראים הבחירות במדינת רוסיא רלט אל תתמהו על נצחון זה, שכבר נצח השר של גרמניא את שר של פולין למעלה רמד בשעה שהיטלר וחבריו ימ"ש חושבין גזרות אכזריות, גם עלינו נעשה רושם קצת, ונכנס בלבנו גם כן מידת אכזריות רמה

אמר ר' אלחנן הכל יעידו שר' דניאל הוא

'עני ונכא רוח וחרד על דבריו, ואם הקב"ה מניח הכל ורודף אחריו, אם כן מדוע קשה לך למה אני רודף אחריו רנג
היה מסתיר עצמו עד אין שיעור, ומעולם לא מצאתי אותו לומד בספר כשביקרתי אותו, שהיה סוגרו קודם שנכנסתי אצלו

רנג
לא רצה לישא על עצמו שום "טיטיל" רנג
מאד היה שונא צימצום המחשבה וכו' רנג
אמר לו הח"ח שיאמר לאביו (של ר' דניאל) שיתן לו (להח"ח) ברכה וכו' רנז

רבי אהרן קוטלר זצ"ל

כשהייתי שואל אותו קודם שהיה צריך לומר שיחה אם כבר מוכן אצלו השיחה, היה עונה "איך האב קיין זאך ניט", ולכן זכה לכל הפירסום שזכה לו יד

כמו שבודאי לא היה שום התנשאות לאליעזר וישמעאל על ידי העקידה, שהלא לא השתתפו כלל בנסיון העקידה, כן אברהם ויצחק אעפ"י שעמדו בנסיון גדול, עם כל זה לא הרגישו שום התנשאות על ידי זה לא

דער חפץ חיים האט מען נישט געקענט אפנארען לט

בכל הי"ט שנה שהיה בהשיבה, כל דבריו היו סובבין על ענין זה של עול תורה, וגם חיי עצמו היו דוגמה לזה נט

אחד מתלמידי הגר"א היה לו פלעמעניק שנסע לביאליסאטק, ואז היה התחלת ההשכלה ונתפס בדעותיהם. וכשחזר לדודו אמר לדודו, "די אש פון גיהנום איז נישט א פשוטער אש" וכו' פג

עד שבא לאמריקא לא היה מושג כזה להיות בן תורה, ולא ידעו אלא שצריך להיות "ערליכער בעל בית" קיז
בקשו ממנו להיות הראש ישיבה, ולא

הסכים אלא בתנאי שיעבירו הכולל מווייט-פליינס ללייקוואוד קיז
כשהובילו את הגר צדק של ווילנא להרגו על קידוש השם, ראו אותם שהיו מופקדים עליו ליסרו, שהיה במצב מרומם מאד, והבינו שאין הוא אדם פשוט, ובקשו ממנו שימחול להם על שיסרו אותו ביותר. וענה להם במשל וכו' קמט

זה מהפלאים ביותר שאומה אחת יכולה להתקיים כשהם מסובבים במיליונים שונאים שרוצים לאבדן קסא

היה יכול לעסוק בצרכי ציבור, ולהיות טרוד בעניני צבור, ותיכף ומיד חזר ללימודו כאילו לא היה דבר שהפסיקו קעא

אחרי פטירתו באו אלי כמה מבחורי הישיבה ואמרו "מה יהיה עם העתיד?" וסיפרתי להם חלום וכו' קצה

מעשה שהיה בשניידער (חייט) בסלוצק שהתחיל ללמוד תורה כשהיה כבן ששים או שבעים שנה, ונתעלה בלימודיו כל כך עד שמינהו הרידב"ז לפסוק במקומו רא זכה לבנות תורה באמריקה, לא רק משום גדלותו בתורה, אלא משום שהיה לוחם מלחמות ה' רט

"דו זעסט, מען וויל פטור ווערין פון מיר" רי

"איהר האט א טעות, אין אמריקא האט געפעלט א פאר דורות חינוך, און דער איינציגע וואס קען מחזיר זיין אלער למוטב איז דער מלך המשיח" רמא

אחזו רעדה ואמר "ווער ווייס צו איך בין א ערליכער איד" רמח

גם החתם סופר למד מוסר קודם שחידשו ר' ישראל, ועיקר החידוש של ר' ישראל היה מוסר בהתפעלות רמט

מעשה והלכתי עם רבי אהרן זצ"ל אצל

ל'ויער' וכו' וקם ברוגז והשיב "פינף יאהר, צען יאהר, פופצין יאהר" רנא
רב אחד פנה אלי בהתפעלות ואמר, "עס ברענט א פייער", מפני שהיה רבי אהרן דורש בפנים וצועק, "מען מוז לערנען תורה, מען מוז לערנען תורה" רנא
בארץ ישראל בשעה שהיו הערבים יורים וזורקים פצצות, היה ר' אהרן מסתתר תחת השולחן ומתחנן "טאטע, געב מיר לעבען, איך וויל נאך לערנען דיין הייליגע תורה" רנא

רבי אליהו לאפיאן זצ"ל

"אויב איך וואלט געווען יונגער, וואלט איך געבליבען אין לייקוואוד פאר א יאהר, און וואלט געלערנט די עולם ווי צו לערנען מוסר ביז טרערין" רמט
"מיט די צווי רמב"ן'ס קען מען דורכלעבען די גלות" קז
"בעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר". ורבי סעדיה גאון מפרש אלו הצדיקים ככתוב "ויכתב בספר זכרון לפניו", ואמר ר' אלי' שיש תנאי ליכתב בספר זה, וזהו על ידי "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו" רמ
שכשיבוא משיח יבקשו ישראל ממנו עוד הזדמנות רמז

רבי יחזקאל לוונשטיין זצ"ל

בא אליו ר' ירוחם זצ"ל בחלום ותבע ממנו "פארוואס האסט דו געלאסט נחום אוועקגיין" כא
"איך שייך שלא יהי' לזה הבחור שעזב ביתו ללמוד תורה מליץ, אחד מאלף שבאלף", ועמד אותו בחור מחליו כא
בכל האותות והמופתים שהיו במצרים מתחילה ועד סוף היה בהם מקום טעות קד

איך מצינו כאן שניסו בני ישראל את ה', הלא היו צמאין ולמה לא ישאלו למים? ותירץ על פי משל לתלמיד שרוצה להתקבל לשיבה וכו' קיב
מעשה בחומה שהיתה שוקעת בכל שנה קצת בקרקע וכו' "מה מועיל אם עוסק ברוממות האדם אם יסודו בנוי באשפה" לח
"למה לך להתערב בחשבונות של שמים" קנח

שלחו לו שימלא מקומו של ר' ירוחם בישיבת מיר. ויעצו כמה אנשים שלא יקבל המשרה וכו' קצז
כבר ששה חדשים עכשיו שלא קיבלתי משכורתי מהישיבה, לעב איך ווייטער מיט'ן בורא עולם, ולכן אני בשמחה קצז
"דער זעלבע טעטע און מאמע וואס איז געווען אין דער מיר און אין ווארשא, איז אין שאנחיי, ובחור זה נפטר מפני חטא, והרבש"ע לא עזב אותנו" רנז
תלמיד ביקש רשות לחזור לביתו לבין הזמנים וכו' רנח

רבי שניאור קוטלר זצ"ל

צריכין ללמוד מסכתות שלמים רלו
כדאי שישארו בגלות רק כדי שלא יגרום צער לאדם אחד צט

מפתח השמות

רבי גרשון מיאדניק הי' יודע לשוט במים והסיבה לזה וכו' קעד
רבי זלמן ראדינער איך בין דאך נישט א איש אמת, ווי אזוי וועל איך צופאסען צו א עולם אמת קמו
רבי אברהם ישעיה קרליץ בעל החזו"א "דער דור וועט זען דער גאולה און דער נקמה" רמו

בחור שבא לישיבה, לא בא לשם לאכול
ולישון, בודאי בא לגדל בתורה ויראת
שמים, אבל היצה"ר בא ורוצה להפריעו
ולהורידו לשאול תחתית. אבל איש מזרחי,
זהו כל שיטתו בחיים
רבי אהרן ראטה בעל שומר אמונים דיבר
מאד שיהא אדם זריז בכל דבר, ובזה לא
יחטא
עיקר עבודתו היה בתפלה, ועל ידי דבר זה
זכה לכל
רבי איצל פעטעבורגר למה באו הברכות אל
אברהם רק אחר ששחט האיל, ולא מיד
אחרי מעשה העקדה וכו'
רבי אלחנן ווסרמאן בחרב ימותו כל חטאי
עמי וגו' איתא בזהר שנשתנה גזרה זו
ממיתה לעניות
רבי אלי' מאיר בלאך טען שצריך לשם כך
לעשות תשובה, ואני טענתי שצריך לשם
כך לחכות על הגאולה
רבי אליעזר גארדאן תלמידים ששומעים
שיעור שלי לומדים בזה איך לעשות
'כעגול'
רבי אליעזר יהודה פינקל עבודת האדם
בעוה"ז לחטוף
רבי אריה ליב בעל שאגת אריה "אותו היצר
שאומר להם לקום, אומר לי שאשן עוד
עוד"
רבי אשר קלמן בארון אעפ"י שראתה חנה
שטעה אלי הכהן טעות גדול, עם כל זה מיד
שהבטיחה שה' ימלא שאלתה בטחה
בהבטחתו
רבי בעריל סאלאווייציק מברסק אם רוצים
להרגיש לעשות הכנה מקודם
רבי גרשון מיאדניק פוק חזי עד היכן מגיע
מידת הגאווה

רבי דוד פוברסקי ענה ר' ירוחם, "איהר
ווייסט נישט אז ר' דוד האט דער יצר הרע
אויף עם קיין שליטה נישט, האב איך אויף
עם אויך קיין שליטה נישט"
רבי הירש ברוידא "אני שומע הצד שאומר
לו השכל והצד שאומר לו רצונו, ואני מיעצו
לעשות כצד השכל"
קל
מעשה שעם כל היסורים שהיו לו חיפש
אחר הבחור שהיה אוכל אצלו
רבי חיים עוזר נתן קודם המלחמה ברכה
להרב ישראל זאב גוסטמאן זצ"ל "אז ער
וועט דורכלעבען די מלחמה"
רבי יהונתן בעל יערות הדבש ז' ימים שבין
ר"ה ליוה"כ הם נגד ז' ימי שבוע ובכל יום
יעשה תשובה על אותו יום
רבי יהושע ליב דיסקין מבאר החילוק בין
נבואת משה רבינו שהיה באספקלריא
המאירה לשאר נביאים
קב
שלשה קבלות שמעתי משמו
רבי יואל טייטלבוים האדמו"ר מסאטמאר
אחר כל היגיעה לא תבוא עדיין ליראה
עצמה, אלא תבין רק מהו יראה
רבי יוסף ליב ננדיק המשגיח בקלצק למה
זכו אנשי סדם ועמרה שיהיה "כלה משקה
וגו' לפני שבר גאון"
רבי יחזקאל סרנא "דו ווייסט פארוואס
יענער ווערט קאליא, ווייל ער פלעגט זיצען
מיט א גרויסע גמרא ביים מוסר סדר"
רבי יעקב מליסא בעל נתיבות המשפט
נתקבלו ספריו בכל תפוצות ישראל שהי'
ענותן טפי (וכן ספר קצות)
יד
מעשה שנסעה אשתו עם בתו הכלה על
עגלה כדי להגיע להחתונה של הבת וכו'
וטען "אני נתתי להעולם את ספר הנתיבות
שלי"

רבי יצחק אלחנן ספקטר מקובנא היה ת"ח סביב למטתו, ואמר שמרגיש שהנשמה שלו אינה מתאימה עם הגוף שלו נח רבי יצחק זאב סאלאווייציק הבריסקר רב אם לומרין במהירות מרגיל מוחו לחשוב במהירות רלו רבי יצחק מאיד מגור בעל חידושי הרי"ם "א רבי איז אזוי ווי א ספר, ווען מען ענדיקט א ספר, לייגט מען עס אויף א גוטן ארט און מען פאנגט אן די נייער ספר"

קצח רבי ישעיה הורוויץ השל"ה הקדוש בשם הספר תולעת יעקב העולם נידון בחג שבועות על התורה שנתנה בו שבטלו עצמה ממנה קעח רבי ישראל זאב גוסטמאן שכשבאו הנאצים

ימ"ש לוילנא, רוב היהודים מקרב המשכילים לא החזיקו מעמד קצא רבי מנדל מוויטפסק ביאור בכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין קפד רבי מענדל מקאצק "איך בין נישט נתפעל פון רוח הקדש" לח

רבי מרדכי בענעט רדף אחרי משכיל במקלו בתוך השוק קיג, ר

רבי משה אלשיך ספר תורת משה פ' ויחי היה ראוי יהיה לך יתר שאת שהוא סבלנות פז, קסז

רבי משה יום טוב וואכטפויגעל סיפר מעשה אודות אדם גדול שהיו יכולין להפריך קושיא עליו מגמרא מפורשת, מפני שלא למד בחבורה ופילפול חברים רלט רבי משה פיינשטיין סיפר מעשה אודות חבר של רבו וכו' "מיט מיין עבירות בין איך דורכגעקומיען", אבל בהמצות שלי "זענין זיי נישט געווען צופרידען" רכב רבי משה שניידער כשבאו הנאצים ימ"ש

לפראנקפורט התחילו להכות התלמידים, והיה משה לבוש בתפיליו. הרים קולו ואמר "רבש"ע, הלא אמרת 'וראו עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'" ונסו על נפשם מט

רבי נחום האראדנע ביאור בנסיון דעקידת יצחק בט

רבי נתן צבי פינקל הסבא מסלובדקא מה שאמר על אחד שהיה לו סייגים וגדרים בלשון הרע, אבל לא עסק במוסר קלח התלונן פעם לתלמידיו "איהר ווערט העכער איהר ווערט גרעסער, איהר ווערט בעסער, אבער אנדערש ווערט איהר נישט" קי רבי פייוויל זאהן "ושים חלקנו עמהם" שגם אנו נהיה בוטחים בשמך באמת כמותם

קמז רבי פנחס קאריצער בחנוכה נתגלה אורו של משיח עב

רבי צדוק הכהן מלובלין כשם שצריך אדם להאמין בהשי"ת כך צריך אחר כך להאמין בעצמו כ

המעפילים לא הצליחו בזה מפני שאכלוה פגה רא

רבי שלמה (?) האדמו"ר מזוויהל "יש לי תכלית גדול מטיש זה, שאני לומד ממנו סבלנות..." קצו

רבי שלמה וולבה אחר מלחמת ששת הימים אמר שאינו יכול לומר "שמוז'ן", מפני שיש רוח אחרת בישיבה כה

טהרה אינו מידת חסידות לבעלי עלייה, אלא הכרח לכל אחד קמ

רבי שלמה זלמן בעל חמדת שלמה מעשה מהרבי ר' בונם מפרשיסחא זצ"ל, שאמר שביכולתו להביא את משיח, אלא שאינו רוצה וכו' צט

רבי שלמה לוריא המהרש"ל שהחי' את
המת וכו' צח
רבי שלמה קארלינער צריך אדם לידע
ולהעריך עצמו שהוא בן מלך סג
רבי שמעון שלום מאמשינאב צריכין
לעסוק ברוממות ואהבת ישראל, ולא
לעסוק בענייני שפלות האדם קלח
רבי שמעון שקאפ הייתי קצת סיבה גם כן
שיחזור ר' שמעון לאירופא קסד
רבי שרגא פייוול מנדלוביץ תשעים אחוז מן
האדם הוא הגברא, ועשרה אחוז הוא
השיטה פה

מעשיות

מעשה מר' חיים וולאזין זצ"ל שהיה לו
מחשבות זרות, ואמר לו הגר"א שהגורם
לזה היה מפני שהלך למעלה ממדרגתו,
ולכן לא היה לו עזר ה' י, קפג
מעשה שהיה אחר פטירת הג' ר' יעקב
מליסא בעל נתיבות המשפט זצ"ל, שנסעה
אשתו עם בתו הכלה על עגלה עם בעל
עגלה נכרי וכו' י
מעשה היה בהכתב סופר זצ"ל, כשהיה
תינוק בן שני שנים היה חולה מסוכן,
והרופאים כבר אבדו תקוותם וכו' כ, סה
מעשה ברבי יחזקאל זצ"ל שבא אליו ר'
ירוחם זצ"ל בחלום ותבע ממנו "פארוואס
האסט דו געלאסט נחום אוועקגיין כא
מעשה ברבי יחזקאל זצ"ל כשישיבת מיר
היתה בשאנכי, שאחד מבני הישיבה היה
חולה מסוכן וכו' כא
מעשה שהצדיק רבי מענדל מקאצק זצ"ל
בא בצעירותו להחזקה מלובלין זצ"ל, וכשבא
אצלו אמר לו החזקה "דו ביסט געקומען צו
לובלין צו קויפען זייגערלאכך"? וענה לו
הקאצקער, "איך בין נישט נתפעל פון רוח
הקדש" לח

מעשה בר' דניאל זצ"ל שפעם היה אצל
הח"ח ונתן שלום לכל אחד, חוץ מלאדם
אחד וכו' מ, רנו
מעשה בר' ירוחם זצ"ל שהאריך בתפלתו
בראש השנה, ואח"כ חזר לעצמו הפסוק
"אולי ימשני אבי" וכו' מו
מעשה בהגר"א שעשה השתדלות עבור
אחד, ועבור זה הלשינו עליו לרשות,
והושיבו את הגר"א במאסר וכו' מח
מעשה בהרב משה שניידער זצ"ל כשבאו
הנאצים ימ"ש לפראנקפורט התחילו להכות
התלמידים, והיה לבוש בתפיליו ונפל פחד
עליהם ונסו מט
מעשה בר' דניאל זצ"ל מקלם, שבשנת
ת"ש באו אליו אנשים מהמזרחי שיתן
חתימתו לקרן היסוד שלהם וכו' נד
בקלם היו לומדין אגרת הרמב"ן בשבת
קודש קודם מוסף, וישב אצלי אדם אחד
ושאל אותי "וואו האלסטו?" וכו' פב
מעשה באחד מתלמידי הגר"א שהיה לו
פלעמעניק שנסע לביאליסאטק, ונתפס
להשכלה וכו' פג
מעשה בתלמיד אחד שבא לקבל ברכת
פרידה קודם נסיעתו לארץ ישראל מהסבא
מקלם זצ"ל פט
מעשה בפריץ שעשה משתה לחביריו
הפריצים, ואמר להם "אראה לכם
'וואונדערשוהל' שבעירי" וכו' פט
מעשה בהג' ר' אליעזר גארדאן זצ"ל
שהתבטא פעם "שהפחות שבתלמידי הוא
יותר בעל מחדש מכל הרבנים שבעיר" וכו'
צד
מעשה שאירע עם המשגיח זצ"ל בתחילת
התייסדות הישיבה בלייקוואוד, שבחור
אחד ביקש להתקבל להישיבה ולא היה כל
כך מצוין וכו' צו

מעשה ברבי חיים מוולאזין זצ"ל שפעם
אמר לאדם אחד "אין עוד מלבדו" וכו' צו
מעשה שעיררו אחרי היתר עגונה של
המהרש"ל ומתה בעלה השני' והחיה אותו
המהרש"ל
מעשה בהרבי ר' בונם מפרשיסחא זצ"ל
שאמר שביכולתו להביא משיח, אלא שאינו
רוצה וכו'
מעשה ביוסף דילה ריינא שהיה מגדולי
המקובלים בימיו, שרצה להביא משיח
ותפסו הס"א
מעשה שבא השמש של ר' חיים בריסקר
לבקר בביתו של ר' ברוך בער וכו' קיא
מעשה שבאתי לר' ברוך בער זצ"ל כדי
לקבל ממנו ברכת פרידה קודם שחזרתי
לאמריקה וכו'
מעשה בהג' ר' מרדכי בענעט זצ"ל שבא
אליו משכיל וביזה לדבריו של רש"י, ורדף
אחריו עם מקלו
מעשה הידוע מהדיבוק שהוציאו ר' אלחנן
וכו' קיד
מעשה שסיפר הנובהרדיקר גילגול שכמעט
שבא משיח בזכות מלמד אחד שרצה
לבזות עצמו לדבר מצוה
מעשה שנכנס ת"ח להאר"י ז"ל, ועמד
מלפניו מלא קומתו ורדף ר' חיים וויטאל
אחריו לידע סיבת הדבר וכו' קכב
מעשה באביו של הבעל הבית של אכסניא
שלי בקלם וכו' קכג
מעשה בהפונוביז'ר רב זצ"ל שנפגש עם הג'
ר' חיים זצ"ל בבריסק, ואמר דבר תורה
לפניו, ובתוך הדברים אמר, "מען דארף
פארשטיין וכו' קכד
מעשה עם הסבא מקלם זצ"ל שלבנו ר'
נחום זאב נשבר עצם והתבודד להרגיש
צער בנו
מעשה בר' נחום זאב זצ"ל שתלמיד אחד

של אביו חלה באותה מחלה ר"ל, ואמר ר'
נחום זאב, "איך קען עס שוין מער ניט
נעמען" קכח
מעשה בתלמיד משיבת מיר שבדרך גלותו
דרך רוסיא, בא לכפר שהיתה אחותו דרה
שם ועשתה עצמה כאילו לא הכירו קכח
מעשה בתלמיד מראדין שבא לסלובודקבה,
והיה לו סייגים וגדרים בלשון הרע, אבל לא
עסק במוסר וכו' קלח
מעשה בהבעש"ט הק' זצ"ל שקודם
פטירתו רחש פסוק בשפתיו כדי שלא
יכשל בהרהור גאווה קמב
מעשה בר' זלמן ראדינער זצ"ל שחרד איך
יתאים עצמו לעולם האמת קמו
מעשה כשהובילו את הגר צדק של ווילנא
להרגו על קידוש השם אמר משל נפלא
למיסריו קמח
מעשה בבחור שעשה השתדלות יותר מדי
כדי שנקבל אותו בהישיבה קמט
מעשה בישיבת ראדין שבא לשם בחור עני
מעיר אייסישאק, ואסף "שמעק טאבאק"
קנב
הפונוביז'ר רב זצ"ל סיפר שהיה אצלו בחור
בישיבה שלא הלך בדרך טובה, ורצה לסלקו
מהישיבה והביאו להחזו"א קנו
מעשה שנסעתי להר' ברוך בער זצ"ל כדי
לקבל סמיכה קסד
מעשה בר' מנדל וויטעפסק זצ"ל שאדם
חסר דעה עלה להר הבית ותקע בשופר
וכו' קפד
כשנפטר ר' ירוחם זצ"ל שלחו לר' יחזקאל
זצ"ל, שהיה אז המשגיח בישיבת לומזא
בארץ ישראל, שימלא מקומו וכו' קצו
מעשה בר' שלום שבדון זצ"ל שפעם נכנס
אצל ר' יחזקאל זצ"ל והי' בת צחוק על פניו
וכו' קצז

משל הח"ח באשה אלמנה שהיתה מוכרת
'בייגעלס' קצט

מעשה באחד שלא נתן לו ברכה ליפטר
מהצבא שאמר שצריכים לאיזהו אנשים
שידעו תכסיסי מלחמה רטז

מעשה בחבר של רבו של הג' רבי משה
פיינשטיין זצ"ל שאחר שנבל"ע בא לרבו
והגיד לו מהנעשה עמו בעוה"ב וכו' רכב
מעשה שהג' הר' חיים בריסקר הי' צריך
לבוא לעיר כדי למנות שם רב חדש וכו' רל
מעשה שעשו מנין בביתו של ר' ירוחם זצ"ל
ולא הי' בעל קורה, ואחד קיבל על עצמו
לקרות וכו' רלב

מעשה בהחתונה של הג' הר' חיים
שמואלביץ זצ"ל שכמה בחורים חטפו
העוגות וכו' רלג

מעשה בר' הירש ברוידא זצ"ל שהלך
לחפש ארח כשהי' חולה קשה וכו' רלה
מעשה בגדול אחד שהיה בקי בש"ס וד'
חלקי שולחן ערוך, והיו יכולין לפרוך עליו
מגמרא מפורשת וכו' רלה

מעשה שבא הסבא מקלם לבקר החברותא
שעבד עמו על מדת האמת וכו' רלט
מעשה כשבא ר' אלחנן לישיבת קלם לימים
נוראים וכו' רמג

מעשה בהחפץ חיים זצ"ל שאמר לתלמידיו
שיתכנסו אליו בבקר השכם ויגלה להם
חידוש שלא נאמר כמותו מימות השייך
רמה

מעשה והלכתי עם רבי אהרן זצ"ל אצל
'לויערי וכו' רנא

מעשה בר' אהרן זצ"ל שהיה דורש וצועק,
"מען מוז לערנען תורה" רנא

מעשה בר' אהרן זצ"ל שהיה מסתתר תחת
השולחן ומתחנן "טאטע, געב מיר לעבען,
איך וויל נאך לערנען דיין הייליגע תורה" רנב

מעשה ברבי חיים וולאזין זצ"ל שרצה
לשדך את בתו לרבי הלל וכו' רנב
מעשה של השגחה פרטית כשחזרתי מקלם
לאמריקא עם פרוץ המלחמה רנד

מעשה מהרב קלאפהלץ שליט"א שלקחוהו
להצבא של פולין, וביקש ברכה עבור הקצין
שלו מהחפץ חיים לבנים רנה

מעשה ברבי יצחק מאיר בן-מנחם זצ"ל
שקיבל ברכה מהחפץ חיים לבנים וכו' רנה

מעשה שמדד ר' אלחנן זצ"ל את החדר
שבו אמר הח"ח את שיחותיו וכו' רנו

מעשה בשאנחיי בר' יחזקאל שהספיד אחר
כל המספידים וכו' רנז